

UNHA PERSPECTIVA ECOLÓXICA

Entrevista a Ulf Helke, por María García

O pasado 9 de novembro cumpríronse 20 anos dende a caída do Muro de Berlín, un acontecemento histórico a escala mundial que mudou radicalmente o contexto político e socioeconómico de grande parte do planeta. Ás moitas revisións e interpretacións, quixemos sumarlle a nosa particular análise: que repercusións tivo no medio ambiente a caída do Muro e a reunificación de Alemaña? Entrevistamos a Ulf Helke, biólogo e activista ecoloxista da antiga Alemaña Oriental.

Ulf Helke.

Ulf recíbenos na súa casa en ÖkoLea, un proxecto comunitario rural ao leste de Berlín dedicado á ecoloxía e ao traballo compartido. Biólogo e educador ambiental, leva máis de 20 anos traballando en diferentes organizacións ecoloxistas e naturalistas e considérase, cos seus 38 anos, "pertencente a esa xeración privilegiada que tivo a oportunidade de coñecer conscientemente o sistema anterior, e de vivir o cambio no momento correcto". O muro caeu cando el tiña 18 anos, e iso facilitoulle non ter que facer o servizo militar, daquela obrigatorio e impregnado dos rigores da guerra fría.

- **Cres que procede facer unha valoración triunfalista dos cambios sufridos por Alemaña nos últimos 20 anos tamén no medio ambiente?**
- Habería que analizar separadamente diferentes ámbitos da conservación medioambiental, pois hai evolucións moi diferentes. No relativo á industria e á protección técnica do medio obsérvanse avances significativos. Noutros eidos coma a agricultura ou o consumo, a situación non mellorou, ou mesmo empeorou.
- **A contaminación industrial parece ter unha das evolucións máis evidentes.**
- Si. A RDA contaba cunha industria anticuada que carecía de medidas técnicas para a prevención e control da contaminación: depuradoras, filtros... todo iso chegou coa Reunificación. Ademais, a obtención de enerxía a partir do lignito

tiña un enorme impacto ambiental, desde a súa obtención nas enormes canteiras, até a súa combustión coa chuvia ácida e os efectos sobre os bosques. A industria química tamén era moi contaminante, sobre todo na zona de Leipzig, onde xa se notaban os efectos na saúde das persoas. Os ríos estaban moi contaminados, tamén no Oeste, mais a Alemaña Oriental non tiña o diñeiro da Alemaña Occidental para construír depuradoras.

- **A Reunificación fixo que se investise máis en medio ambiente?**
- A contaminación diminuíu en parte porque se aplicaron medidas técnicas de redución como a construción de depuradoras ou a substitución da calefacción de carbón nas casas; pero tamén diminuíu porque moitas industrias simplemente pecharon.
- **E aumentou o paro. Moita xente bóttalle a culpa á normativa ambiental, non?**
- O medio ambiente non foi a única causa. En xeral, moitas industrias deixaron de ser competitivas no novo contexto económico. Imaxínate que moitas fábricas contaban aínda con maquinaria de antes da guerra! Pero o endurecemento das leis ambientais tivo tamén o seu efecto na RDA. Por exemplo pecha-

ron dúas centrais nucleares en Rheinsberg e Greifswald. Eran do mesmo tipo que a que provocou o accidente en Chernobil, mais noutros lugares continuaron funcionando. Iso ocorreu tamén con outras industrias.

- **A agricultura tamén sufriu moitos cambios...**
- Aquí, facer balance é máis difícil que no caso da industria. Despois da guerra, o Goberno levou a cabo a "Reforma do solo" e repartiu as terras dos grandes propietarios entre os pequenos agricultores e agricultoras. Mais, anos despois reorganizouse novamente a agricultura e forzouse a explotación comunitaria da terra en cooperativas. Houbo quen estaba de acordo e quen non, mais foi obrigatorio. Esas cooperativas foron medrando e especializándose, e traballaron a terra de maneira case "industrial". Esta agricultura tiña un alto impacto na desaparición de pequenos hábitats: sebes, lagoas, glaciares, bosques... O obxectivo era facilitar o acceso de maquinaria, diminuír o traballo e aumentar a produtividade.
- **Algo parecido ás nosas concentracións parcelarias...**
- Seguramente. Con todo, a falta de diñeiro tamén tiña vantaxes, por exemplo a escasa utilización de agroquími-

O programa de parques nacionais é un dos maiores éxitos que recoñece o ecoloxismo, xa que puido establecer unha protección real para grandes áreas en bo estado de conservación. Na foto, o Parque Nacional de Müritz, en Mecklenburg-Vorpommern.

cos. Tanto os fertilizantes industriais, coma os pesticidas chegaron coa Reunificación.

- **Non estaba desenvolvida a agricultura ecolóxica?**

- Moi pouco, eu só coñezo unha explotación en ecolóxico daqueles tempos, e neste caso era unha granxa biodinámica que producía para autoconsumo. Pode que os produtos agrícolas foran máis ecolóxicos que agora. É significativo que nestes anos aumentaran moito as alerxias, por exemplo, mais non existía un mercado de agricultura ecolóxica tal e como hoxe se entende.

- **Así que o maior impacto era sobre a biodiversidade.**

- Si, pero iso tamén cambiou. Coa entrada na UE chegaron as cotas e a necesidade de deixar zonas sen cultivar, e iso facilitou que se renaturalizasen moitos hábitats.

- **De verdade? Para nós, o abandono da terra significa risco de incendios!**

- Aquí estamos obrigados a rozar unha vez ao ano, polo que nestas zonas non hai incendios. O problema cos lumes existe máis ben nas zonas nas que se plantaron monocultivos de coníferas para a industria. Nese eido percíbese un cambio positivo nos últimos anos. A silvicultura foi incorporando outros métodos: a introdución de caducifolias para substituír as coníferas, a asociación de cultivos de diferentes especies... A situación mellorou, aínda que no monte, os cambios tardan en verse.

A restauración das minas de lignito levouse a cabo por inundación, converténdooas en lagos. Quizais "a mellor opción", aínda que non exenta de riscos: inestabilidade xeolóxica, acidificación da auga, etc.

- **E os cambios nos hábitos de consumo?**

- Agora consúmese máis e insustentablemente: produtos máis elaborados, sintéticos e de lonxe. Na economía da antiga RDA tiñan máis peso os circuitos locais, cada zona contaba coa súa panadería, leitería, manufacturas, etc. Agora bebemos leite, no mellor dos casos, de Bremen ou de Babiera, os produtos xa veñen precociñados e sobrevalados e percorren varias veces grandes distancias antes de chegar ás nosas casas. Por certo que o transporte realizábase maioritariamente en tren, mentres que agora medra incesantemente o transporte por estrada e por avión.

- **E a xestión e tratamento dos residuos?**

- Os vertedoiros e as plantas de tratamento están mellor preparados. Mais o

certo é que se producen moitísimos máis residuos polas tendencias de consumo actuais. Antes funcionaba de maneira habitual a reciclaxe "directa". Non só os sistemas de devolución e retorno dos envases, senón en xeral. Eu aínda me lembro de levar o papel ao punto de recollida e gañar con iso uns cartiños. O sistema era moito máis eficiente que o actual. Agora nin sequera diferenciamos os envases de usar e tirar, dos que teñen varios usos. A poboación está confusa.

- **Coidas que o maior interese das autoridades polo ambiente se reflicte tamén na sensibilidade da poboación?**

- A relación non é nin moito menos directa, e mesmo podemos falar dun certo efecto inverso. Na RDA a xente sentíase directamente afectada polos problemas ambientais causados pola industria, a contaminación que afectaba á saúde, etc. Mais podía descargar esa responsabilidade nun culpábel "externo": o Goberno, ou as fábricas, aínda que non o puidera expresar publicamente. Hoxe segue pendente o obxectivo de facer entender a responsabilidade cotiá de cada un de nós na conservación do medio.

- **Dis que a crítica ecoloxista non se podía facer pública. Como era o activismo medioambiental en tempos da RDA?**

- Daquela existían varias organizacións estatais dedicadas ao estudo do medio ambiente, mais sempre dende unha óptica naturalista. As organizacións cidadás non estaban permitidas, pero existían algunhas agrupacións protexidas pola Igrexa, aínda que moi vixiadas. A denuncia ambiental pública non existía dentro da RDA, mais viña de fóra. Nos últimos tempos tolerábase contactar con emisoras de radio da Alemaña Federal. Coa caída do Muro chegaron as agrupacións estatais que xa actuaban en Occidente: a NABU, o BUND... As de aquí constituíron a Federación Grüne Liga.

- **Melloras nuns aspectos, retroceso noutros?**

- Si, sempre é así. Tampouco é sorpresa que debemos continuar traballando sen relaxármolos e sen perder a ilusión, paga moito a pena. A situación cambiou e temos que adaptarnos a novas circunstancias, mais moitos problemas seguen aí ou mesmo se agudizan.

- **Grazas polo teu tempo.**

- Un pracer.

Labregos
Daiqui
Movidas Nostrosas da Galiza

OS ALIMENTOS ECOLÓXICOS SON FÁCILS DE CONSEGUIR!

LABREGOS DAIQUÍ

LÉVACHOS A CASA

Colabora cós labregos e labregas da túa terra

988 302 171
637 583 082
637 583 083

daiquifourense@hotmail.com
www.daiqui.com